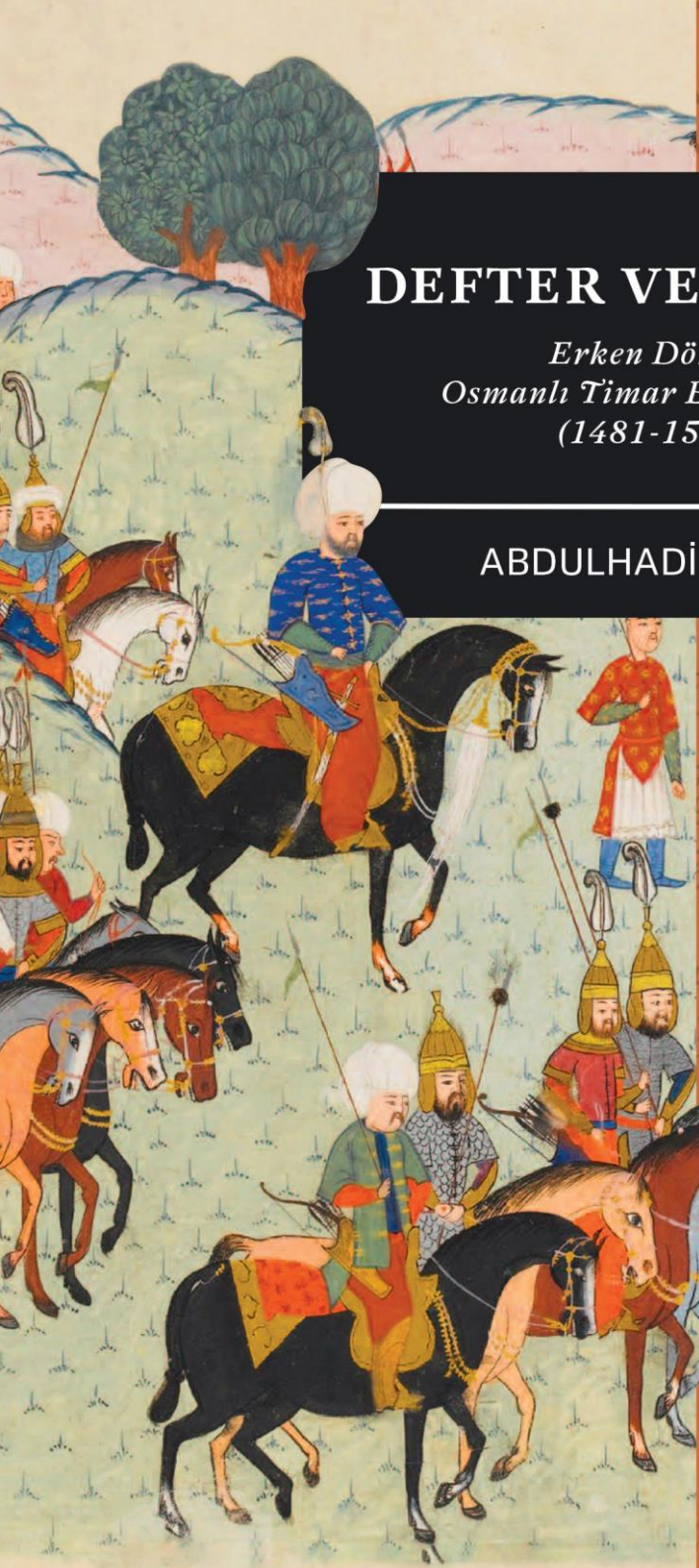

DEFTER VE DİRLİK

Erken Dönem Osmanlı Timar Bürokrasisi (1481-1531)

ABDULHADİ UYSAL

DERGÂH

DEFTER ve DİRLİK
Erken Dönem Osmanlı Timar Bürokrasisi
(1481-1531)
Abdulhadi Uysal

DERGÂH YAYINLARI 1177

Tarih 126

Sertifika No 49170

ISBN 978-625-5629-55-5

1. Baskı Eylül 2026

Dizi Editörü
M. İhsan Kara

Kitap Editörü
Göksel Baş

Kapak Tasarımı
Ayşe Nurgül Kabasakal

Sayfa Düzeni
E. Gökçe Aksoy

Baskı

Ana Basın Yayın Gıda İnş. Tic. A.Ş.
Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad.
2622. Sok. No: 6/13
Bağcılar/İstanbul
Tel: (212) 446 05 99

Matbaa Sertifika No 81860

Dergâh Yayınları

Mimar Sinan Mah. Selamiali Efendi Cad.
No: 13/A 34672 Üsküdar/İstanbul
Tel: (216) 391 63 91-93
www.dergah.com.tr/bilgi@dergahyayinlari.com

Defter ve Dirlik: Erken Dönem Osmanlı Timar Bürokrasisi*'nin yayın hakları Dergâh Yayınları'na aittir.*

DEFTER ve DİRLİK

Erken Dönem Osmanlı Timar Bürokrasisi (1481-1531)

Abdulhadi Uysal

DERGÂH

ABDULHADİ UYSAL

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. Aynı üniversitede Prof. Dr. Feridun M. Emecen'in danışmanlığında hazırladığı "Erken Dönem Osmanlı Timar Bürokrasisi ve Ruznamçe Defterleri (1481-1531)" başlıklı çalışması ile yüksek lisans derecesini elde etti. Bu tez aynı zamanda elinizdeki kitaba da esas teşkil etmektedir. 2022 yılından beri İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yeniçağ Tarihi Kürsüsü'nde araştırma görevlisi olarak vazife yapmaktadır. Osmanlı tarihi metinleri, timar sistemi ve Tımışvar şehri üzerine çalışmaları bulunmaktadır.

Yayına hazırladığı eserlerden bazıları:

Mühürdar Ali Efendi, *Vak'anâme-i Ca'fer Paşa: Koca Cafer Paşa'nın Serhad Yılları (1688-1697)* (Türkiye Yazma Eserler Kurumu Yayınları, 2021).

Tımışvarlı Osman Ağa, *Paşalar ve Generaller Arasında: Osmanlı-Habsburg Serhad Diplomasisi (1707-1709)* (Dergâh Yayınları, 2025).

Kıymetli meslekdaşım
İsmail Emre Pamuk'a...

İÇİNDEKİLER

9 Önsöz

13 Kısaltmalar

15 Giriş

31 **BİRİNCİ BÖLÜM: ERKEN DÖNEM OSMANLI TİMAR BÜROKRASİSİ: MERKEZ VE TAŞRADAKİ YAPI**

33 Timar Bürokrasisinin Teşekkülü ve İlk Dönemleri

39 İmparatorluk Çağının Başlarında Merkez Timar Bürokrasisi

50 Osmanlı Taşrasında Yürütülen Timar Muamelâtı

71 "Seyyar" Timar Bürokrasisi: Askerî Seferler Sırasında Timar İşlemleri

91 Timar Sisteminde Teknik Düzenlemeler

99 Timar Sisteminde "1531 Reformu"

105 **İKİNCİ BÖLÜM TİMAR BÜROKRASİSİNİN ÇALIŞMA YOĞUNLUĞU, ASKERÎ SEFERLER VE FETHEDİLEN TOPRAKLARDA OSMANLI TİMAR SİSTEMİNİN TATBİKİ**

107 Timar Bürokrasisinin Çalışma Yoğunluğu

117 Sultan Selim'in Seferleri ve Timar Bürokrasisi

119 Anadolu'nun Doğusundaki Fetihler ve Timar Düzenlemeleri

122 Dulkadır Memleketinin Osmanlı Timar Sistemi İçindeki Yerini Alması

131 Diyârbekir Havalisinin Fethi ve Buradaki Timar Düzenlemeleri

137 Vilâyet-i Arab'ın Teşkili ve Timar Sisteminin Tatbiki

148 Seferlerden Sonra Osmanlı Ülkesindeki Yeni Tahrirler

158 Kanuni Sultan Süleyman Devrindeki İlk Tahrir Faaliyetleri

165 **ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: ERKEN DÖNEM OSMANLI BÜROKRASİSİNDE TİMAR TEVCİH SİSTEMİ**
170 Timar Arzının Sunulması
184 Tevcih Kararının Dîvân-ı Hümâyûn'da Görüşülmesi
190 Timar Tevcih Hükmü Gönderilmesi
196 Tezkire Hazırlanması
211 Tezkirelerin Ruznamçe Defterlerine Kaydedilmesi
230 Berat Hazırlanması
244 Timar Tevcih Edildikten Sonraki Muameleler

257 Sonuç

261 Kaynaklar

277 Ekler

301 Dizin

ÖNSÖZ

Osmanlı timar sisteminin, zengin kaynakları ve çeşitli meseleleri ile şümullü ve verimli bir çalışma alanı olduğuna şüphe yoktur. Mevcut çalışmalarda timar sisteminin daha ziyade Osmanlı İmparatorluğu'nun idarî ve askerî teşkilâtını ilgilendiren cihetlerinin incelendiği dikkat çekmektedir. Sistem ile alakalı türlü kaynak serilerinin daha çok sancak çalışmaları, tarihî demografi, timar düzeni ve timarlı sipahi ordusunun durumu gibi konular çerçevesinde ele alındığı görülmektedir. Buna karşılık İstanbul'da ve vilâyet merkezlerinde timar muamelelerini yürüten bürokratik yapının faaliyetleri, kayıt tutma pratikleri, tutulan defter ve evrak cinsinden belgelerin hususiyetleri ve timar tevcih işlemleri ile ilgili meseleler çok sınırlı ölçüde bir ilgiye mazhar olmuş durumdadır.

Takdim etmekte olduğum bu kitap, 1481 ilâ 1531 yılları arasındaki elli yıllık zaman zarfında Osmanlı timar bürokrasisinin umumî yapısını ve bütün aşamalarıyla timar tevcih sistemini ele almakta olup 2024 yılında İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi'nde kabul edilen yüksek lisans tezime istinad etmektedir. Söz konusu tez çalışmasını kitap hâline getirirken bazı tashihler, sonradan tespit ettiğim bilgilerden hareketle bazı ilâveler ve literatür takviyeleri yaparak metni geliştirmeye gayret ettim, teknik meselelerle ilgili

ayrıntıları hafiflettim ve bölümleri yeniden tertip etmek gibi metnin esasını bozmayan düzenlemelerde bulunmakla iktifa ettim.

Elinizdeki kitap, tarih aralığı itibariyle Sultan II. Bayezid'in tahta çıktığı ve Osmanlı ülkesinin her yerinde birçok "cülus tahriri"nin yapılmaya başlandığı 1481 yılından başlayarak timar tevcih muameleleri ile alakalı önemli kararları ihtiva eden ve "reform" mahiyetindeki bazı yenilikleri beraberinde getirdiği düşünülen bir dizi fermanın çıkarıldığı 1531 yılına kadar geçen dönemi ihata etmektedir. Bu yıllar, timar bürokrasisinin iş yoğunluğunun sürekli arttığı, bilhassa Anadolu'nun doğusu ve güneyi ile Bilâd-ı Şâm gibi yeni fethedilen memleketlerde Osmanlı timar sisteminin yerleştirilmeye çalışıldığı ve timar sisteminde bazı yeni düzenlemelerin yapıldığı bir ara geçiş devresini teşkil etmektedir. Söz konusu geçiş dönemindeki gelişmeler üzerindeki belirleyici rolü sebebiyle I. Selim'in seferlerine ve bu seferlerin timar bürokrasisi üzerindeki tesirlerine çalışma boyunca ağırlık verilmiştir. Bürokrasinin bu manada zayıf da olsa bir değişim ve dönüşüm geçirdiğini düşündüğümüz zikredilen dönemde geçerli olan uygulamaların, kaynak problemi sebebiyle tam olarak tespitlerin yapılamadığı daha önceki dönemlerde de yürürlükte olup olmadığı, müteakip zamanlarda ise nasıl bir değişimin temellerini attığı meselesi ana sorular olarak kitabın çerçevesini oluşturmuştur. Bu sebeple bu kitabın – yüzyıllar içerisinde ciddi değişikliklere uğramış olmakla birlikte – genel manada Osmanlı timar bürokrasisinin ana yapısı ve timar tevcih sisteminin temel hususiyetleri hakkında yeni bir fikir vereceği ümit edilmektedir.

Araştırmalarım sırasında yardımlarını gördüğüm hocalarıma ve arkadaşlarıma olan teşekkür borcumu eda etmem icap etmektedir. Evvela 21. yüzyılın karanlığında yolumu aydınlatan hocalarıma teşekkür etmek isterim: Çalışmalarımı doğru bir istikamete sevk eden, onca meşguliyetine rağmen ihtiyaç duyduğum her an kendisine ulaşmakta hiçbir sıkıntı çekmediğim,

bilgi ve tecrübelerinden devamlı surette istifade etme imkânına sahip olduğum muhterem hocam, mümtaz ilim adamı Prof. Dr. Feridun M. Emecen'e teşekkürlerimi arz ederim. Yine ilminden devamlı yararlandığım, destek ve teşvikini daima hissettiğim, çalışkanlığı ve yorulmak bilmezliğiyle biz genç araştırmacılara örnek olan kıymetli hocam Prof. Dr. İlhan Şahin'e de teşekkürlerimi sunarım.

Metni okuyarak değerlendirmeleriyle katkıda bulunan hocam Doç. Dr. Özgür Kolçak'a teşekkür ederim. Timarlı sipahilerin ve genel anlamda Osmanlı ordusunun erken dönemlerdeki vaziyeti hakkında önemli çalışmaları bulunan kıymetli hocam Dr. Göksel Baş ise aynı zamanda konunun bir uzmanı sıfatıyla kitabın editörlüğünü üstlenmiş, kitabı büyük bir vukufiyetle baştan sona inceleyerek değerlendirmiş, katkılarıyla metnin daha sağlam bir hâle gelmesini sağlamıştır, kendisine teşekkürlerimi sunarım. Hemen her gün çeşitli vesilelerle kendisiyle istişarelerde bulunduğum, meselelere yaklaşım tarzından ve çalışma usulünden istifade ettiğim, konumla ilgili tespit ettiği birçok kaynak ve belgeyi benimle cömertçe paylaşan aziz meslekdaşım İsmail Emre Pamuk'un ciddi yardımları olmuştur, çalışmamın kitap hâline gelmesinde "azmettirici" bir rolü bulunmaktadır, kendisine hâssaten müteşekkirim.

Ulaşamadığım kaynakları temin etme noktasında yardımlarını esirgemeyen Dr. Ayşenur Erdoğan, Dr. Ensar Karagöz, Dr. Hümeyra Bostan-Berber, Dr. Cengiz Yolcu'ya ve metni okuyarak görüşlerini bildiren değerli arkadaşım Aybüke Özcan'a teşekkür ederim. Kaynaklarından ve çalışma mekânlarından istifade ettiğim Osmanlı Arşivi'ne, İSAM Kütüphanesi'ne ve buralarda yardımlarını gördüğüm vazifelilere de müteşekkir olduğumu belirtmek isterim. M. İhsan Kara Beyefendi'nin ve Beyza Ceran Karabali Hanımefendi'nin şahsında kitabın en iyi bir şekilde basılmasında emekleri geçen Dergâh Yayınları'nın ilgililerine de şükranlarımı arz ederim.

Son olarak, bugün vahşice tecavüzlere ve kanlı katliamlara maruz kalan ve bütün dünya tarafından yapayalnız bırakılan Gazze de bu kitapta ele aldığım dönemde, Osmanlı İmparatorluğu'nda timar sisteminin tatbik edildiği en güneydeki sancak olarak temâyüz etmektedir. Sultan Selim'in seferleri sırasında ordunun Gazze'den geçişi, bir süre burada konaklaması (padişah 1517 yılında ordu ile birlikte Kurban Bayramı namazını burada kılmıştı) ve fethin akabinde Gazze sancağında timar sisteminin uygulanması vesileleriyle bu mahzun beldenin ismi de kitabın çeşitli yerlerinde zikredilmiştir. Şüphe yok ki, bu gibi vesilelerle tarih araştırmalarının toplumların ve memleketlerin dününü-bugününü ve yaşanan kopuşları gözler önüne sermek gibi hayatî bir vazife üstlendiği de unutulmamalıdır.

ABDULHADİ UYSAL
İstanbul, Şubat 2026

KAYNAKLAR

1. ARŞİV VESİKALARI

Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi (TSMA)

E. (Evrak), nr. 321/12, 358/1-6, 497/14, 521/40, 566/22, 566/23, 576/14, 673/8, 696/59, 696/60, 699/13, 699/17, 734/11, 754/42, 755/7, 755/41, 756/63, 756/104, 757/40, 757/95, 757/102, 777/11, 777/28, 777/37, 778/7, 815/44, 815/55, 815/43, 816/3, 850/36, 855/21, 855/26, 911/25, 966/23, 966/24, 967/19, 967/19/6, 967/27/3, 967/27/6, 967/27/9, 967/27/10, 967/28/11, 967/28/5, 967/28/19, 967/28/20, 967/48, 967/66, 967/66/8, 967/72, 967/81, 967/97/1-2-3-5-9-25, 968/20, 970/40/9-23, 970/100/23, 971/53, 1144/24, 1145/9.

d. (Defter), nr. 5374, 7591, 7923, 7931, 7935, 9772, 9863.

Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivi (BOA)

Ali Emiri (AE),

Fatih Sultan Mehmed (SMMD.II.), nr. 1/3, 1/4, 1/21.

Sultan II. Bayezid (SBZT.II.), nr. 1/50.

Bâb-ı Âsafî, *Defterhâne-i Âmire Defterleri* (A.DFE.d.), nr. 19.

Bâb-ı Âsafî, *Mühimme Defterleri* (A.DVNSMHM.d.), nr. 14/2, 46.

Bâb-ı Âsafî, *Ruus Kalemi Defterleri* (A.RSK.d.), nr. 1456B.

Bâb-ı Defterî, İstanbul Mukataası Defterleri (D.İSM.d.), nr. 25363.

Kâmil Kepeci, *Defterler* (KK.d.), nr. 281, 420, 697, 2547.

***Maliyeden Müdevver Defterler* (MAD.d.),** nr. 6, 7, 20, 66, 72, 153, 170, 196, 241, 334, 499, 567, 15303, 15287, 16027, 16029, 17869, 17893, 21136.

***Tahrir Defterleri* (TT.d.),** nr. 20, 23, 26, 45, 49, 57, 63, 68, 74, 91, 93, 124, 135, 245, 814, 828, 1153, 1270, 1273.

***Timar-Zeamet Ruznamçe Defterleri* (DFE.RZ.d),** nr. 1, 2, 4, 17/1.

Yabancı Arşivler, *Bulgaristan Defterleri* (YB.04.d.), nr. 23, 45, 165.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Taksim Atatürk Kitaplığı

Muallim Cevdet Evrakı (MC.EVR.), nr. 38/6, 40/7.

Muallim Cevdet Yazmaları, Kısım O (MC., O.), nr. 82, 89.

Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşivi (TKGM) d. (Defterler), nr. 1976.

Ankara Milli Kütüphane (Milli Ktp.)

Dulkadır İli Timar Defteri, 06 Mil Yz B 441.

ŞSD, Edremid Şeriyye Sicili, nr. 1180

2. NEŞREDİLMİŞ ARŞİV KAYNAKLARI

"Atatürk Kitaplığı, MC.O.071 numaralı 909-933/1503-1527 Tarihli İn'amât Defteri, Transkripsiyon-Değerlendirme" (haz. İlhan Gök, Marmara Üniversitesi, Doktora Tezi, 2014).

II. Bayezid Dönemi Ahkâm Defterleri, haz. Feridun M. Emecen – İlhan Şahin, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2021.

XVI. Yüzyıl Osmanlı Ulema Defterleri, haz. Ercan Alan – Abdurrahman Atçıl, Ankara: TÜBA, 2018.

7 Numaralı Mühimme Defteri (975-976 / 1567-1569) Özet-Transkripsiyon-İndeks, Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., 1999, I, III.

75 Numaralı Gelibolu Livâsı Mufassal Tahrîr Defteri (925 / 1519), Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., 2009.

91 Numaralı Mühimme Defteri (H. 1056 / M. 1646-47) – Özet, Çeviri Yazı ve Tıpkıbasım, İstanbul: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., 2015.

387 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Karaman ve Rûm Defteri (937-1530), Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., 1996, I.

1422-1423 Tarihli Köprülü, Kastorya ve Koluna Vilâyetleri Mufassal Defteri, haz. Evgeni Radushev – Uğur Altuğ, İstanbul, 2016.

1445 Tarihli Paşa Livâsı İcmâl Defteri, haz. Halil İnalcık – Evgeni Radushev – Uğur Altuğ, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2013.

1466 Tarihli Akşehir Mufassal Defteri (Metin ve İnceleme), haz. Mehmet Akif Erdoğru, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2015.

1484 (Hicrî 888) Tarihli Kayseri Tapu-Tahrir Defteri, haz. Mehmet İnbaşı, Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., 2009.

1500 (Hicrî 906) Tarihli Kayseri Tapu-Tahrir Defteri, haz. Mehmet İnbaşı, Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., 2009.

1530 Tarihli Malatya, Behisni, Gerger, Kahtâ, Hısn-ı Mansûr, Divriği ve Darende Kazâları Vakıf ve Mülk Defteri, haz. Ersin Gülsoy – Mehmet Taşdemir, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2007.

1777 Nolu Edremit Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirmesi (haz. Zülfer İdigli, Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir Üniversitesi, 2017.

"*Early Ottoman Military and Administrative Order in the Balkans: A Muster Roll of the Voynuk Corps (Defter-i Esâmî-i Voynugân) in the Western Balkans from 1487*" – *Text and Index*, haz. Evgeni Radushev – Göksel Baş, Budapest: Hungarian Academy of Science Research Centre for the Humanities, 2020

Fatih Sultan Mehmed Dönemi Ferman ve Arşiv Belgeleri, haz. Mehmet Çelik v. dğr., İstanbul: Gebze Belediyesi Kültür Yay., 2018.

Halil Beğ Defteri: Fetihden Sonra Aydın Sancağı'nın İlk Mufassal Tahrir Defteri 1425-1430, haz. Cahit Telci, İzmir: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Yay., 2015.

Hicrî 835 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-ı Arvanid, haz. Halil İnalcık, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1954.

Hicrî 859 Tarihli Sûret-i Defter-i Sancak-ı Tırhala, haz. Melek Delilbaşı – Muzaffer Arıkan, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2001.

İstanbul Kadı Sicilleri – Üsküdar Mahkemesi 2 Numaralı Sicil (H. 924-927 / M. 1518-1521), haz. Rıfat Günalan, Vildan Kemal v. dğr., İstanbul: İSAM Yay., 2010.

Kayseri Sancağı Timarları (Hicrî 997-998 / Milâdî 1589-1590), haz. Seyit Ali Kahraman, Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., 2009, I-II.

Kocaili Sancağı – İznikümid, Gekivize, Yoros, Şili, Kandırı – XV. Yüzyıl Başlarına Ait En Erken Tarihli Mufassal Tahrir Defteri, haz. Nazım Yılmaz – H. Osman Yıldırım, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2022.

MAD 506 Numaralı Semendire Livâsı İcmâl Tahrîr Defteri (937/1530), Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., 2009.

Osmanlı İdarî Teşkilâtının Kaynakları: Şehzâde Dîvânı Defterleri: Manisa Şehzâde Dîvânı (1544-1594), haz. Feridun M. Emecen, Zekai Mete, Arif Bilgin. Ankara: TÜBA, 2017.

Saban, Aysu, "Le plus ancien registre de recensement ottoman édition et commentaire de l'Ali Emiri 40 de Kocaeli (1419-1420)", *Turcica*, 55 (2024), s. 281-365.

Topkapı Sarayı Arşivi H. 951-952 Tarihli ve E-12321 Numaralı Mühimme Defteri, haz. Halil Sahillioğlu, İstanbul, 2002.

Yavuz Sultan Selim'e Arz ve Arzuhaller, haz. Yasemin Ayhan, İstanbul: Yeditepe, 2026.

"Yavuz Sultan Selim'in Sefer Menzilnameleri (Çaldıran, Kemah, Dulkadiroğlu ve Mısır Seferi Menzilnameleri) ve Haydar Çelebi Ruznamesi: Transkripsiyon ve Değerlendirme", (haz. Ali Seslikaya, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2014).

3. YAZMA ESERLER

Beyazıt Kütüphanesi

Kânûnnâme-i Sultân Süleymân Han, Veliyyüddin Efendi, nr. 1969.

Kanun Mecmuası, Veliyyüddin Efendi, nr. 1970.

Bibliothèque nationale de France

Département des Manuscrits, Turc, nr. 35, 41, 68.

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi

Nurbanu Sultan Koleksiyonu, nr. 122.

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi (İÜNEK)

Matrakçı Nasûh, *Beyân-ı Menâzil-i Sefer-i Irâkeyn*, Türkçe Yazmalar (TY), nr. 5964.

Macar İlimler Akademisi Kütüphanesi

Şark Yazmaları, Török F., nr. 242.

Sächsische Landesbibliothek – Staats- und Universitätsbibliothek Dresden

Defter-i İcmâl-i Livâ-yı Sekçuy be-Mîr-i Mîrân, Mscr. Dresd. Eb. nr. 353.

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi (TSMK)

Revan Kitaplığı, nr. 1936.

4. KAYNAK ESERLER

XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 1996.

Akgündüz, Ahmed, *Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri*, İstanbul: Fey Vakfı Yay., 1990-1993., II, III, VI.

Aksulu, N. Melek, *Mohaç Esiri Bartholomaeus Georgiević (1505-1566) ve Türklerle İlgili Yazıları*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1998.

Atam Dedem Kanunu – Kanunnâme-i Âl-i Osman, haz. Abdülkadir Özcan, İstanbul: Kronik Kitap, 2017.

Celâl-zâde Mustafa, *Selim-nâme*, haz. Ahmet Uğur – Mustafa Çuhadar, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 1990.

Die Resālä-ye Falakiyyä des 'Abdollāh ibn Moḥammad ibn Kiyā al-Māzandarānī – Ein persischer Leitfaden des staatlichen Rechnungswesens (um 1363), haz. Walther Hinz, Wiesbaden: Franz Steiner Verlag, 1952.

Feridun Beğ, *Münşeâtü's-Selâtîn*, İstanbul, 1274, I.

Gelibolulu Mustafa Âlî, *Menşeü'l-İnşâ*, haz. İ. Hakkı Aksoyak, Ankara: Bizim Büro Basımevi, 2007.

Hoca Sadeddin Efendi, *Tâcüttevârîh*, haz. Mehmet İpşirli, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2024, II.

İbn Tolun (Şemsüddîn Muhammed b. Alî b. Ahmed), *Müfâkehetü'l-hıllân fî havâdisi'z-zemân*, thk. Halîl el-Mansûr, Beyrut: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 1998.

Kemal Paşa-zâde, *Tevârîh-i Âl-i Osmân – X. Defter,* haz. Şefaettin Severcan, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1996.

Kırımlu Hafız Hüsam, *Teressül – (Hacı Selimağa, Nurbanu No:122/5) İnceleme, Transkripsiyon, Çeviri, Açıklamalar, Faksimile*, haz. Şinasi Tekin, Harvard University: 2008.

Mevlânâ Mehmed Neşrî, *Cihânnümâ [Osmanlı Tarihi (1288-1485)]*, haz. Necdet Öztürk, İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2013.

"Peçuylu İbrahim Efendi: Târîh-i Peçuylu (Tahlil Metin)" haz. Özlem Yılmaz (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, 2025.

Sofyalı Ali Çavuş Kanunnâmesi – Osmanlı İmparatorluğu'nda Toprak Tasarruf Sistemi'nin Hukukî ve Mâlî Müeyyede ve Mükellefiyetleri, haz. Midhat Sertoğlu, İstanbul, 1992.

5. ARAŞTIRMA ESERLERİ VE MAKALELER

Acun, Fatma, *Karahisar-ı Şarkî ve Koyluhisar Kazaları Örneğinde Osmanlı Taşra İdaresi (1485-1569)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2006.

Afyoncu, Erhan, *Osmanlı Devlet Teşkilâtında Defterhâne-i Âmire (XVI.-XVIII. Yüzyıllar)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2014.

_____, "Rûznâmçe", *DİA*, XXXV, s. 276-278.

_____, "Zeamet", *DİA*, XLIV, s. 162-164.

Ágoston, Gábor, *Osmanlı'da Strateji ve Askerî Güç*, trc. M. Fatih Çalışır, İstanbul: Timaş, 2015.

Ahıshalı, Recep, *Osmanlı Devlet Teşkilatında Reisülküttâblık (XVIII. Yüzyıl)*, İstanbul: Tarih ve Tabiat Vakfı Yay., 2001.

Akdağ, Mustafa, *Türk Halkının Dirlik ve Düzenlik Kavgası: Celalî İsyanları*, İstanbul: Bilgi Yay., 1975.

Aköz, Alaaddin – İbrahim Solak, "Dulkadirli Eyâletine Ait Bir Kânûnnâme (1533-1546)", *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (2004), s. 9-29.

Aksu Kılıç, Leyla, "Bıyıklı (Bozoklu) Mustafa Paşa ve Bir Tımar Tevcihat Defteri Üzerine", *I. Uluslararası Bozok Sempozyumu*, Yozgat: Bozok Üniversite Yay., 2016, s. 350-361.

Aktaş, Necati – Yusuf Halaçoğlu, "Başbakanlık Osmanlı Arşivi", *DİA*, V, 122-126.

Altınöz, İsmail, *Dulkadır Eyâletinin Kuruluşu ve Gelişmesi*, Kahramanmaraş: Ukde, 2009.

Altuğ, Uğur, "II. Murad Dönemine Ait Tahrir Defterlerinin Yayına Hazırlanması ve Bu Malzemeye Göre Tımar Sistemi, Demografi, Yerleşme ve Topoğrafya Üzerinde Araştırmalar" (Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi, 2010.

Armağan, A. Latif, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Sancak Gelirlerinin Timar Sistemi İçinde Dağılımı: 16. Yüzyılın İlk Yarısında Teke Sancağı'nda Dirlikler", *Prof. Dr. Özer Ergenç'e Armağan*, İstanbul: Bilge Kültür Sanat, 2013, s. 60-78.

Atçıl, Abdurrahman, *Erken Modern Osmanlı İmparatorluğu'nda Âlimler ve Sultanlar*, trc. Gürzat Kami, İstanbul: Klasik Yay., 2019.

_____, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Bürokrasi ve Ulema", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 36 (2017), s. 1-20.

Aydın, Bilgin, *XVI. Yüzyılda Dîvân-ı Hümâyun ve Defter Sistemi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2017.

_____, "XVI. Yüzyıl Osmanlı Bürokrasisinde Tımar Tevcih Sistemi", *Osmanlı Araştırmaları*, 24 (2004), s. 29-35.

Aydın, Bilgin – Rıfat Günalan, "Ruus Defterlerine Göre XVI. Yüzyılda Osmanlı Eyalet Teşkilatı ve Gelişimi", *Osmanlı Araştırmaları*, 38 (2011), s. 27-160.

_____, "XVI. Yüzyılda Osmanlı Eyalet Defterdarlıklarının Ortaya Çıkışı ve Gelişimi", *Osmanlı Araştırmaları*, 30 (2007), s. 57-73.

Aydın, Ömer Bilgehan, *Fatih Sultan Mehmed Döneminde Vakıf Gelirlerinin Timara Aktarılması*, İstanbul, 2022.

Bacqué-Grammont, Jean-Louis, "1513 Yılında Rum Eyaletinde Şüpheli Timar Sahiplerine Ait Bir Liste", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 1-4 (1982-1983), s. 163-176.

_____, "Divane Hüsrev Paşa'nın Su-î İstimâllerine Dair Bir Rapor", *Türkiye'nin Sosyal ve Ekonomik Tarihi: 1071-1920*, ed. Osman Okyar – Halil İnalcık, Ankara: Meteksan Limited, 1980, s. 75-93.

_____, "Une Lettre de Cânberdi Ġazâlî", *Studies on Turkish-Arab Relations*, 1 (1986), s. 23-29.

Bakhit, Muhammad Adnan, *The Ottoman Province of Damascus in the Sixteenth Century*, Beyrut: Mektebetü Lübnân, 1982.

Barkan, Ömer Lütfi, *XV ve XVI'ncı Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Ziraî Ekonominin Hukukî ve Malî Esasları – Kanunlar*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1943, I.

_____, "H. 933-934 (M. 1527-1528) Malî Yılına Ait Bir Bütçe Örneği", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 1-4 (1953), s. 251-329.

_____, *Hüdavendigâr Livası Tahrir Defterleri I* (Giriş), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1988.

_____, "Tarihî Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi", *Türkiyat Mecmuası*, X (1951-1953), s. 1-25.

_____, "Timar", *İA*, 12/1, s. 286-333.

_____, "Türkiye'de İmparatorluk Devirlerinin Büyük Nüfus ve Arazi Tahrirleri ve Hakana Mahsus İstatistik Defterleri (I)", *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası* 1 (1940), s. 20-59.

Bartusis, Mark C., *Land and Privilege in Byzantium – The Institution of Pronoia*, Cambridge University Press, 2012.

Baş, Göksel, "1521 Belgrade: The Anatomy of an Incomplete Victory" (2026'da *Acta Orientalia Academiae Scientiarum Hungaricae* dergisinde neşrolunacaktır).

_____, "Beyond Conquest: Continuity and Change on the Ottoman Western Frontier (From the late 15th to mid-16th Century)", İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, 2024.

_____, "Ottoman Serhad Organization in the Balkans (1450s to Early 1500s)" (Yüksek Lisans Tezi), İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, 2017.

_____, "Redefining Ottoman Military Power: Ottoman Timariot Army and Military Dynamics in the Ottoman–Hungarian Frontier After the Battle of Mohács", *Archivum Ottomanicum*, 41 (2024), s. 5-47.

Beldiceanu, Nicoară, *XIV. Yüzyıldan XVI. Yüzyıla Osmanlı Devleti'nde Timar*. trc. Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara: Teori Yay., 1985.

_____, "Biens monastiques d'après un registre ottoman de Trébizonde (1487): Monastères de la Chrysoképhalos et du Pharos", *Revue des études byzantines*, 35 (1977), s. 175-213.

_____, "Le commandement de la forteresse de Qayṣeri en 1498", *Bulletin d'études orientales*, 29 (1977), s. 25-31.

_____, *Le timar dans l'État ottoman: début XIVe début XVIe siècle*, Wiesbaden: Otto Harrassowitz, 1980.

_____, "Le Timar de Muṣliḥ ed-Dīn Prècepteur de Selīm Šāh", *Turcica*, VIII/2 (1976), s. 91-109.

Beldiceanu-Steinherr, Irène, Mihnea Berindei ve Gilles Veinstein, "Attribution de timār dans la province de Trèbizonde (fin du XVe siècle) I", *Turcica*, VIII/1 (1976), s. 279-290.

_____, "Attribution de timār dans la province de Trèbizonde (fin du XVe siècle) II", *Turcica*, IX/2 (1978), s. 107-154.

_____, "La Crimée ottomane et l'institution du 'timar'", *Annali*, 29 (1979), s. 523-562.

Beldiceanu-Steinherr, Irene – Estangüi Gómez, "Autour du document de 1386 en faveur de Radoslav Sablja (Ṣabya/Sampias): Du beylicat au sultanat, étape méconnue de l'État ottoman", *Turcica*, 45 (2014), s. 159-186.

Bostan, Mehmet Hanefi, *XV–XVI. Asırlarda Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadî Hayat*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2002.

_____, "Yavuz Sultan Selim'in Şehzâdelik Dönemi", *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 40 (2019), s. 1-86.

Bulduk, Üçler, *XVI. Asırda Karahisar-ı Sahib (Afyonkarahisar) Sancağı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2013.

Çakar, Enver, *XVI. Yüzyılda Haleb Sancağı (1516-1566)*, Elazığ: Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Merkezi, 2003.

_____, "XVI. Yüzyılda Şam Beylerbeyiliğinin İdarî Taksimatı", *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (2003), s. 351-374.

_____, *Doğu Akdeniz Sahilinde Bir Osmanlı Sancağı: Trablus (1516-1579)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2012.

_____, "Suriye'de Erken Dönem Osmanlı Timar Düzeni: Hama ve Humus Örneği", *Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Dergisi*, 2 (2008), s. 1-26.

Çakır, Baki, "Osmanlı Devleti'nin Bilinen En Eski (1495-1496) Bütçesi ve 1494-1495 Yılı İcmali", *Osmanlı Araştırmaları*, 47 (2016), s. 113-145.

Çetin, Altan, *Memlûk Devletinde Askerî Teşkilât*, İstanbul: Eren Yay., 2007.

Çıpa, Erdem, *Yavuz'u Yaratmak – Osmanlı Dünyasında Saltanat Veraseti: Meşruiyet ve Tarihi Hafıza*, trc. Zeynep Rona, İstanbul: Kitap, 2019.

Darling, Linda T., "From Border Province to Imperial Hub: The Geo-political Transition of Syria from Mamluk to Ottoman Rule", *The Mamluk-Ottoman Transition Continuity and Change in Egypt and Bilād al-Shām in the Sixteenth Century*, ed. Stephan Conermann – Gül Şen, Bonn: Bonn University Press, 2016, s. 25-88.

_____, "Investigating the Fiscal Administration of the Arab Provinces after the Ottoman Conquest of 1516", *The Mamluk-Ottoman Transition Continuity and Change in Egypt and Bilād al-Shām in the Sixteenth Century*, ed. Stephan Conermann, Sevgi Ağcagül, Gül Şen, Bonn: Bonn University Press, 2017, s. 147-176.

Dávid, Géza, "Osmanlı Macaristan'ı Örneğinde Tımar Ruznamçe Defterlerinin Önemi", *Osmanlı Coğrafyası Kültürel Arşiv Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi 21-23 Kasım 2012: Bildiriler*, Ankara: Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Arşiv Dairesi Başkanlığı Yay., 2013, s. 371-378.

Deny, Jean, "Tīmār", *E. J. Brill's First Encyclopaedia of Islam 1913-1936*, Leiden-New York-København-Köln, 1987, VIII, s. 767-776.

_____, "Ze'āmet", *E. J. Brill's First Encyclopaedia of Islam 1913-1936*, VIII, s. 1221-1222.

Doğan, Mehmet, "Osmanlı Timar Sistemi'nde Tevcih Prosedürü", *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, II/2 (2011), s. 1-11.

Emecen, Feridun M., "II. Bayezid Devriyle İlgili Meselelere Dair Yeni Bakışlar", *Sultan II. Bayezid Dönemi ve Bursa*, Bursa: Osmangazi Belediyesi Yay., 2017, s. 13-24.

_____, *XVI. Asırda Manisa Kazâsı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1989.

_____, "Defter-i Köhne: Pirlepe-Kırçova Kesiminin En Eski Timar Defteri (1445-1455)", *Osmanlı Araştırmaları*, 43 (2014), s. 341-474.

_____, *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası,* İstanbul: Kapı Yay., 2021.

_____, *Kanuni Sultan Süleyman ve Zamanı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2022.

_____, "Mufassaldan İcmale", *Osmanlı Araştırmaları*, 16 (1996), s. 37-44.

_____, "Osmanlı Divanının Ana Defter Serileri: Ahkâm-ı Mîrî, Ahkâm-ı Kuyûd-ı Mühimme ve Ahkâm-ı Şikâyet", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 5 (2005), s. 107-139.

_____, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Kuruluş ve Yükseliş Tarihi (1300-1600)*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yay., 2016.

_____, "Sefere Götürülen Defterlerin Defteri", *Prof. Dr. Bekir Kütükoğlu'na Armağan*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırma Merkezi, 1991, s. 241-268.

_____, *Yavuz Sultan Selim*, İstanbul: Kapı Yay., 2016.

Erdim, Fatma, "Osmanlı Bürokrasi Geleneğinde "Kazâyâ" Usulü – II. Bayezid Dönemine Ait Kazıyye Defterleri" (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, 2017.

_____, "The Practice of Kazâyâ in the Ottoman Provincial Bureaucracy: A Kazıyye Register from the Reign of Mehmed II", *Archivum Ottomanicum*, 39 (2022), s. 259-281.

Fekete, Lajos, *Die Siyāqat-Schrift in der Türkischen Finanzverwaltung – Beitrag zur Türkischen Paläographie mit 104 Tafeln*, Budapest: Akademiai Kiado, 1955, I.

Fleischer, Cornell H., "Preliminaries to the Study of the Ottoman Bureaucracy", *Journal of Turkish Studies*, 10 (1986), s. 135-141.

_____, *Tarihçi Mustafa Âli – Bir Osmanlı Aydın ve Bürokratı*, trc. Ayla Ortaç, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay., 1996.

Flügel, Gustav, *Die arabischen, persischen und türkischen Handschriften der Kaiserlich-Königlichen Hofbibliothek zu Wien*, Wien: Druck und Verlag der K. K. Hof- und Staatsdruckerei, 1865, II.

Fodor, Pál, "Serhatte Ekmeğini Çıkarmak: 16. Yüzyıl Osmanlı Ordusunda Gönüllüler", *Kızıl Elma*, trc. Özgür Kolçak, İstanbul: Yeditepe Yay., 2020, s. 413-456.

Genç, Mehmet, "Mâlikâne-Divanî", *DİA*, XXVII, 518-519.

Genç, Vural, *Acem'den Rum'a Bir Bürokrat ve Tarihçi – İdris-i Bidlîsî (1457-1520)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2019.

Gök, Nejdet, "Beylikler Döneminden İtibaren Osmanlı Diplomatikasında Berat Formu" (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, 1997.

Gökbilgin, Tayyib, "Kanûnî Sultan Süleyman'ın Timar ve Zeamet Tevcihi ile İlgili Fermanları", *İÜEF Tarih Dergisi*, 22 (1967), s. 35-48.

Göyünç, Nejat, "Diyarbekir Beylerbeyiliği'nin İlk İdarî Taksimatı", *İÜEF Tarih Dergisi*, 23 (1969), s. 23-34.

_____, "Osmanlı Maliyesinde İlhanlı Tesirleri", *Aspects of Ottoman History – Papers from CIEPO IX, Jerusalem*, ed. Amy Singer – Amnon Cohen, Jerusalem: The Magness Press, 1994, s. 162-166.

_____, "Timar Ruznamçe Defterlerinin Biyografik Kaynak Olarak Önemi", *Belleten*, 227 (1996), s. 127-138.

_____, "'Yoldaşlık' Deyimi Hakkında", *Journal of Turkish Studies*, 20 (1996), s. 9-12.

Günalan, Rıfat, "XVI. Yüzyılda Bâb-ı Defterî Teşkilatı ve Maliye Ahkâm Defterleri". (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, 2005.

von Hammer, Joseph, *Staatsverfassung und Staatsverwaltung des osmanischen Reichs dargestellt aus den Quellen seiner Grundgesetze*, Wien: In der Camesinaschen Buchhandlung, 1815, I.

Howard, Douglas A., "Ottoman Administration and the Tîmâr System: Sûret-i Ḳânûnnâme-i 'Oṣmânî Berây-ı Tîmâr Dâden", *Journal of Turkish Studies*, 20 (1996), s. 46-125.

_____, "The BBA *Ruznamçe Tasnifi:* A New Resource for the Study of the Ottoman *Timar* System", *Turkish Studies Association Bulletin*, 1 (1986), s. 11-19.

_____, "Why Timars? Why Now? Ottoman Timars in the Light of Recent Historiography", *Turkish Historical Review,* 8 (2017), s. 119-144.

Imber, Colin, *Osmanlı İmparatorluğu 1300-1650*, trc. Fatih Yücel, İstanbul: Kronik Kitap, 2022.

İlhan, M. Mehdi, *Amid (Diyarbakır)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2000.

İnalcık, Halil, "Adâletnâmeler", *Belgeler: Türk Tarih Belgeleri Dergisi*, 3-4 (1965), s. 49-145.

_____, "Osmanlı Bürokrasisinde Aklâm ve Muâmelât", *Osmanlı Araştırmaları*, 1 (1980), s. 1-14.

_____, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi*, trc. Halil Berktay, İstanbul: Eren Yay., 2009, I.

_____, "Osmanlı Timar Rejimi ve Sipahi Ordusu", *Türk Kültürü*, 118 (1972), s. 139-146.

_____, "Timar", *DİA*, XLI, s. 168-173.

İpşirli, Mehmet, "Arzuhal", *DİA*, III, s. 447-448.

_____, "Beylerbeyi", *DİA*, VI, s. 69-74.

Kartallıoğlu, Yavuz, *Stambol'dan İstanbul'a: Osmanlı Türkçesi Telaffuz Kayıtları (1533-1921 Arası Latin Harfli Metinlerin Verilerine Göre)*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yay., 2022.

Koçak, Zülfiye, "Alacahisar Vilayeti'ndeki Mukataalar (1471-1479)", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 45 (2016), s. 268-281.

Kolçak, Özgür, *Ok, Tüfek ve At – 16. Yüzyıl Osmanlı Askerî Devrimi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2023.

Kolovos, Elias – Phokion Kotzageorgis, "Turco-Athonica: The Ottoman Archives of the Athonite Monasteries", *Lire les Archives de l'Athos*, ed. O. Delouis – K. Smyrlis, Paris: Association des Amis du Centre d'Histoire et Civilisation de Byzance, 2019, s. 641-658.

Köprülü, M. Fuad, *Bizans Müesseselerinin Osmanlı Müesseselerine Tesiri*, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1986.

Kunt, İ. Metin, *Sancaktan Eyalete 1550-1650 Arasında Osmanlı Ümerası ve İl İdaresi*, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 1978.

Kütükoğlu, Mübahat, *XV ve XVI. Asırlarda İzmir Kazasının Sosyal ve İktisâdî Yapısı*, İzmir: İzmir Yay., 2000.

_____, "Berat", *DİA*, V, s. 472-473.

_____, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2024.

Lowry, Heath W., – Feridun Emecen, "Trabzon", *DİA*, XLI, s. 296-301.

Lowry, Heath W., *On Beşinci Yüzyıl Osmanlı Gerçekleri: Limnos (Limni) Adasında Yaşam*, trc. M. Alper Öztürk, İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi, 2013.

_____, *Studies in Defterology – Ottoman Society in the Fifteenth and Sixteenth Centuries*, İstanbul: ISIS, 2010.

_____, "Whither Defterology? A Review Article of Halil İnalcık, Evgeni Radushev & Uğur Altuğ, *1445 Tarihli Paşa Livâsı İcmâl Defteri*", *Osmanlı Araştırmaları*, 62 (2023), s. 267-293.

Masters, Bruce, "Halep" (Osmanlılar Dönemi), *DİA*, XV, s. 244-247.

Ménage, Victor L., "Beglerbegi", *EI*^{2}, I, s. 1159-1160.

_____, *Ottoman Historical Documents – The Institutions of an Empire*, ed. C. Imber, Edinburgh University Press, 2021.

Mete, Zekai, "Osmanlı Taşrasında Bürokratik Muâmelât: Sancakbeyi Belge ve Defterleri", *Osmanlı Araştırmaları*, 19 (1999), s. 181-221.

Miroğlu, İsmet, *XVI. Yüzyılda Bayburt Sancağı*, İstanbul: Anadolu Yakası Bayburt Kültür ve Yardımlaşma Derneği, 1975.

_____, *Kemah Sancağı ve Erzincan Kazası (1520-1566)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2014.

Necipoğlu, Gülru, *15. ve 16. Yüzyılda Topkapı Sarayı – Mimarî, Tören ve İktidar*, trc. Ruşen Sezer, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yay., 2021.

Necipoğlu-Kafadar, Gülru, "The Formation of an Ottoman Imperial Tradition: The Topkapı Palace in the Fifteenth and Sixteenth Centuries" (Doktora Tezi), Harvard University, 1986.

Oruç, Hatice, "Bosna Sancağı Tahrir Defterleri ve Genel Özellikleri", *Balkanlar'da İslâm Medeniyeti*, İstanbul: IRCICA, 2011, s. 563-574.

Osmanlıoğlu, Serkan, "Osmanlı Devleti'nde Gönüllü Askerlerden Garip Yiğitler (XVI. Yüzyıl)" (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, 2023.

Öz, Mehmet, "Tahrir", *DİA*, XXXIX, s. 425-429.

Özcan, Abdülkadir, "Hüsrev Paşa, Deli", *DİA*, XIX, s. 40-41.

_____, "Münşeâtü's-Selâtîn", *DİA*, XXXII, s. 20-22.

Özdeğer, Mehtap, *15-16. Yüzyıl Arşiv Kaynaklarına Göre Uşak Kazasının Sosyal ve Ekonomik Tarihi*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2001.

Özel, Oktay, "Limits of the Almighty: Mehmed II's 'Land-Reform' Revisited", *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 2 (1999), s. 226-246.

Öztürk, Said, *Osmanlı Belgelerinde Siyakat Yazısı*, Ankara: Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, 1994.

Özünlü, Emine Erdoğan, "Askeri Tarih Araştırmaları Bakımından Timar Ruznamçe Defterleri'nin Önemine Dair Bazı Görüşler", *Osmanlı Coğrafyası Kültürel Arşiv Mirasının Yönetimi ve Tapu Arşivlerinin Rolü Uluslararası Kongresi 21-23 Kasım 2012: Bildiriler*, Ankara, 2013, s. 393-401.

_____, "Osmanlı Devleti'nin Şark Seferlerine Dair Önemli Bir Kaynak: Timar Ruznamçe Defterleri", *Doğu ve Batı Türklüğünün Ortak Tarihî Devirleri ve Münasebetleri: Toplum – Ekonomi*, Konya: Palet Yay., 2018, s. 325-337.

_____, "Osmanlı İskân Tarihine Dair Önemli Bir Kaynak: Timar Ruznamçe Defterleri", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, XXXIII, 1 (2016), s. 141-155.

Paul, Jürgen, "Fiscal System (Islamic Period)", *Encyclopaedia Iranica*, IX, s. 641-646.

Pehlivan, Bayram, "Sultan, Reaya ve Hukuk: Klasik Dönem Osmanlı Devleti'nde Tarım Topraklarının Mülkiyeti Sorunu" (Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, 2023.

Pfeiffer-Taş, Şule, "16. Yüzyılda Bir Osmanlı Para Birimi: Kara(ca) Akçe", *Osmanlı Araştırmaları*, 57 (2021), s. 131-169.

Reindl, Hedda, *Männer um Bāyezīd: Eine prosopographische Studie über die Epoche Sultan Bāyezīds II. (1481-1512)*, Berlin: Klaus Schwarz Verlag, 1983.

Röhrborn, Klaus, *Untersuchungen zur osmanischen Verwaltungsgeschichte*, Berlin – New York: Walter de Gruyter, 1973.

Sağırlı, Abdurrahman, "Kalender Çelebi İsyanına Katılan Timar Mağduru Eski Dulkadirli Sipahilerine Timarlarının İadesi", *I. Kahramanmaraş Sempozyumu, 6-8 Mayıs 2004*, İstanbul: Kahramanmaraş Belediyesi, 2005, II, s. 547-553.

_____, "Timâr Ahkâmlarındaki "Kayd-şod" Muâmelesi ve Timâr Tevcihlerindeki Yeri", *İÜEF Tarih Dergisi*, 42 (2005), s. 111-136.

Sahillioğlu, Halil, "Ruznâmçe", *Tarih Boyunca Paleografya ve Diplomatik Semineri, 30 Nisan - 2 Mayıs 1986 – Bildiriler*, ed. Mübahat Kütükoğlu, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Araştırmaları Enstitüsü, 1988, s. 113-139.

Serdaroğlu, Murat, "XVI. Yüzyılda Osmanlı Hakimiyetinde Tımışvar Sancağı" (Doktora Tezi), Sakarya Üniversitesi, 2019.

Solak, İbrahim, *XVI. Asırda Maraş Kazası (1526-1563)*, Kahramanmaraş: Dulkadiroğlu Belediyesi, 2014.

Soyudoğan, Muhsin, "Cebelülerin Toplumsal Kökenleri Üzerine", *Alınteri Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (2021), s. 139-169.

_____, "Reassessing the Timar System: The Case Study of Vidin (1455-1693)" (Doktora Tezi), Bilkent Üniversitesi, 2012.

Şafakcı, Hamit, "II. Bayezid'in Oğlu Şehzade Şehinşah'ın Hayatı", *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XI/2 (2022), s. 190-209.

Şahin, İlhan, "XV ve XVI. Asırlarda Osmanlı Taşra Teşkilatının Özellikleri", *XV ve XVI. Asırları Türk Asrı Yapan Değerler*, ed. Abdülkadir Özcan, İstanbul: Ensar Neşriyat, 1999, s. 123-130.

_____, "Tîmâr Sistemi Hakkında Bir Risâle", *İÜEF Tarih Dergisi*, 32 (1979), s. 905-935.

_____, "Yeni-İl Kazâsı ve Yeni-İl Türkmenleri (1548-1653)" (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 1980.

Taşkın, Ünal, "İcmal Defterlerine Göre Safed'de Timar", *Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, II (2010), s. 411-427.

_____, "Osmanlı Hâkimiyetinin İlk Yıllarında Filistin'de Timar Sistemi (Gazze ve Kudüs Sancakları Örneği", *Ekev Akademi Dergisi*, 56 (2013), s. 39-54.

Tsugitaka, Sato, *State & Rural Society in Medieval Islam – Sultans, Muqtaʿs and Fallahun*, Leiden: Brill, 1997.

Tansel, Selâhattin, *Yavuz Sultan Selim*, Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı, 1969.

Taş, Kenan Ziya, "Tapu Tahrir Defterlerine Göre 16. Yüzyılda Bolu Sancağı" (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, 1993.

Tekin, Şinasi, "Fatih Sultan Mehmed Devrine Âit Bir İnşâ Mecmuası", *Journal of Turkish Studies*, 20 (1996), s. 267-311.

Tekindağ, Şehabeddin, "II. Bayezid Devrinde Çukur-ova'da Nüfuz Mücâdelesi: İlk Osmanlı Memlûklu Savaşları (1485-1491)", *Belleten*, 123 (1967), s. 345-379.

Tulum, Mertol, *Türkçe Ülkesinde Gezinti*, İstanbul: Ketebe Yay., 2022.

Uluçay, Çağatay, "Yavuz Sultan Selim Nasıl Padişah Oldu?", *İÜEF Tarih Dergisi*, 10 (1954), s. 117-142.

Uysal, Abdulhadi, "1 Numaralı Timar-Zeamet Ruznamçe Defteri (923-927/1517-1521) Üzerine Bir Değerlendirme" (Lisans Bitirme Tezi), İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, 2021.

_____, "Ben Yurdumu Koyup Anda Varmazın: Yörük Olmaları Muhtemel Dizdarlara Dair Notlar", *Yörükler II*, ed. İlhan Şahin, Aymira Taşbaş, Erhan Taşbaş, Ankara: Osmangazi Belediyesi Yay., 2022, 361-367.

_____, "Erken Dönem Osmanlı Timar Bürokrasisi ve Ruznamçe Defterleri (1481-1531)", (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi, 2024.

_____, "Osmanlı Taşra Bürokrasisinin Kaynaklarından Eyâlet Timar Ruznamçe Defterleri", *Osmanlı Araştırmaları*, 65 (2025), s. 295-329.

_____, "Timariots at Mohács: Timar-Holders, War-Making and Ottoman Bureaucracy in 1526" (Türk Tarih Kurumu tarafından 2026'da Mohaç Muharebesi'nin 500. yıldönümü vesilesiyle yayımlanacak olan bir derleme kitap içerisinde yer alacaktır).

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, "Osmanlı Devleti Maliyesinin Kuruluşu ve Osmanlı Devleti İç Hazinesi", *Belleten*, 165 (1978), s. 67-94.

_____, *Osmanlı Devleti'nin Merkez ve Bahriye Teşkilâtı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1984.

_____, *Osmanlı Devleti Teşkilâtına Medhal*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1988.

Ünal, Mehmet Ali, *XVI. Yüzyılda Çemişgezek Sancağı*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1999.

_____, *XVI. Yüzyılda Harput Sancağı (1518-1566)*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1989.

_____, *Osmanlı Devrinde Sinop*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 2014.

Varlık, Mustafa Çetin, "XVI. Yüzyılda Kütahya Sancağı" (Doçentlik Tezi), Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, 1980.

Wakako, Kamakura, "Who Handed over Mamluk Land Registers to the Ottomans? A Study on the Administrators of Land Records in the Late Mamluk Period", *Mamlūk Studies Review*, XVIII (2014-2015), s. 279-298.

Yılmaz, Fikret, "Selim'i Yazmak", *Osmanlı Araştırmaları*, 51 (2018), s. 297-390.

Yinanç, Refet, *Dulkadir Beyliği*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yay., 1989.

Yörük, Doğan, "Karaman Eyâletinde Osmanlı Timar Düzeninin Tesisi (1483)", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 40 (2006), s. 177-202.

_____, "Karaman ve Dulkadir Beylikleri Bakiyyelerinin Osmanlı İlhak Sürecine Verdikleri Tepkiler", *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu*, ed. Cevdet Kabakcı – Serdar Yakar, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi, 2012, s. 193-209.

Yücel, Yaşar, *Anadolu Beylikleri Hakkında Araştırmalar*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1991, II.

TARİH

"Askerî Devrim"in şafağında Osmanlılar, hasımlarından her zaman çok daha kalabalık orduları sahaya sürerek askerî üstünlük kurmayı başarmışlardı. Seferber edilen 70-80 bin kişilik orduların neredeyse yüzde yetmişini timarlı sipahiler oluşturuyor, sahadaki Osmanlı zaferlerini bu birlikler taçlandırıyordu. Dönemin en başarılı vergi toplama aygıtını geliştiren imparatorluk, vergi havuzunun neredeyse yarısını bu sisteme ayırarak merkezî hazineyi zora sokmadan devasa bir askerî gücü her an göreve hazır tutabiliyordu. Timarlı sipahilerin yanı sıra askerî, idarî ve sivil kademelerdeki birçok zümre de sahip oldukları timar gelirleri sayesinde geçimlerini temin etmekteydi.

Peki, bir kimseye ne şekilde timar veriliyor, timar sahibi oluncaya kadar İstanbul'da ve beylerbeyilik merkezlerinde ne gibi bürokratik işlemler yürütülüyordu? Buralarda hangi tür belgeler ve defterler hazırlanıyordu? Dîvân-ı Hümâyûn, Defterhâne-i Âmire ve eyâlet dîvânlarının fonksiyonları neydi? Buralarda vazifeli eminler, defterdarlar ve kâtipler kendi aralarında ne şekilde bir iş bölümü yapmaktaydılar? Payitaht ve vilâyet merkezleri arasında bir koordinasyon bulunuyor muydu? "Seyyar bürokrasi" seferler sırasında işlemleri nasıl yürütüyordu? Bütün bu bürokratik muamelelerin içinde beklentileri ve hayal kırıklıkları ile gururlu timarlı sipahileri ve diğer timar sahiplerini birer fert olarak nasıl görebiliyoruz?

Defter ve Dirlik, Osmanlı İmparatorluğu'nun 1481 ilâ 1531 yılları arasında doğuda ve batıda baş döndürücü bir genişlemeye sahne olduğu büyük seferler ile geçen elli yıllık dönemde timar bürokrasisinin gelişimine, yeni fethedilen memleketlerde Osmanlı timar sisteminin tatbikine ve büyüyen bürokrasinin çığ gibi artan iş yüküne ışık tutmaktadır.

DERGÂH YAYINLARI

ISBN: 978-6255629555

DERGAHYAY

9 786255 629555

www.dergah.com.tr